

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

TRẦN HUY ĐỨC

**QUẢN LÝ PHỐI HỢP NHÀ TRƯỜNG VỚI GIA ĐÌNH
TRONG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, PHÁP LUẬT
CHO HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ THÀNH PHỐ
HÀ NỘI ĐÁP ỨNG YÊU CẦU ĐỔI MỚI GIÁO DỤC**

Ngành: Quản lý giáo dục

Mã số: 9 14 01 14

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SỸ QUẢN LÝ GIÁO DỤC

Hà Nội, năm 2020

**Công trình được hoàn thành tại
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

Người hướng dẫn khoa học: PGS. TS Nguyễn Xuân Thanh

Phản biện 1: PGS. TS. Nguyễn Thành Vinh

Phản biện 2: PGS. TS. Phan Trọng Ngo

Phản biện 3: TS. Nguyễn Mạnh Hải

Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án tiến sỹ cấp Học viện tại Học viện Khoa học xã hội – Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

Vào hồi, giờ ngày tháng năm 2020

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Quốc gia Việt Nam
- Thư viện Học viện Khoa học xã hội

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Đảng ta đã khẳng định “Giáo dục là sự nghiệp của toàn dân”. Điều đó có nghĩa toàn dân đều có trách nhiệm tham gia vào quá trình giáo dục. Sự nghiệp được hiểu là giáo dục cần được tiến hành trong một thời gian dài. Thực hiện chủ trương của Đảng, các cấp, ngành giáo dục đã cụ thể hóa thành những văn bản quy phạm, chương trình, kế hoạch cụ thể. Sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình, xã hội, đặc biệt là nhà trường với gia đình càng chặt chẽ, đồng bộ thì hiệu quả giáo dục cho học sinh sẽ nâng lên.

Hoạt động giáo dục đạo đức, pháp luật là một quá trình lâu dài và mang tính tương tác rất cao. Trong đó, việc hình thành và phát triển nhân cách, ý thức chấp hành pháp luật ở học sinh chịu tác động từ nhiều phía như: nhà trường, gia đình, xã hội. Mỗi lực lượng đều có những phương thức, cách thức giáo dục có những điểm mạnh, điểm yếu riêng. Vì vậy, vấn đề đặt ra ở đây đối với nhà nghiên cứu là phát huy mặt tích cực đồng thời hạn chế những tiêu cực để thực hiện hiệu quả phối hợp giữa nhà trường, gia đình cho giáo dục, đặc biệt là giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh.

Tại nước ta, vị trí, vai trò của giáo dục đạo đức, giáo dục pháp luật và mối liên kết giữa chúng nhìn chung chưa được nhận thức một cách rõ ràng và đầy đủ. Bộ môn giáo dục công dân hay còn gọi là giáo dục đạo đức bao nhiêu năm qua vẫn là một trong những môn được phân bổ ít thời lượng nhất, học sinh thường tập trung học các môn khối tự nhiên hoặc xã hội mà chưa chú trọng đến môn giáo dục đạo đức. Thành phố Hà Nội với vị trí là trung tâm văn hóa, giáo dục, chính trị và kinh tế của cả nước nên có trách nhiệm phải đi đầu trong mọi lĩnh vực. Trong lĩnh vực giáo dục cũng không phải ngoại lệ. Học sinh các cấp nói chung và học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội hiện nay phải là những tấm gương đi đầu trong học tập nói chung, rèn luyện phẩm chất đạo đức, thức chấp hành pháp luật nói riêng. Qua đó, từng bước phấn đấu trở thành những công dân tốt, những con người “vừa hồng, vừa chuyên” – như lời Bác Hồ đã

dạy. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả khả quan, do có điều kiện tiếp xúc sớm và thường xuyên với nhiều nguồn thông tin, hình ảnh khác nhau trên các phương tiện truyền thông nên phải thừa nhận rằng vẫn tồn tại những hiện tượng, hành vi lệch chuẩn mực đạo đức, thậm chí vi phạm pháp luật ở các em học sinh trên địa bàn thành phố Hà Nội. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến tình trạng này, và một trong những nguyên nhân là do hoạt động phối hợp và quản lý phối hợp nhà trường với gia đình chưa thể hiện được vai trò và tầm quan trọng trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh. Bên cạnh đó, yêu cầu đổi mới giáo dục đòi hỏi nhiều hơn ở học sinh về mặt kỹ năng, giao tiếp, ứng xử xã hội. Do thiếu vắng sự phối hợp với nhà trường đến từ phía gia đình nên nhiều em học sinh chưa rèn luyện thường xuyên tại nhà các kiến thức, kỹ năng được học trên lớp.

Hơn nữa, công tác quản lý phối hợp nhà trường, gia đình trong giáo dục, đặc biệt trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh hiện nay vẫn được thực hiện theo lối mòn. Đối diện với sự phát triển của xã hội, công tác quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh đã bộc lộ những hạn chế, thiếu đồng bộ và không hiệu quả. Hiệu trưởng các trường trung học chưa nhận thức đầy đủ tầm quan trọng của phối hợp nhà trường, gia đình; tính thiết yếu của giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh. Xuất phát từ nhận thức chưa đầy đủ như vậy nên nhà quản lý chưa đưa ra được một mô hình quản lý hiệu quả mối quan hệ phối hợp nhà trường với gia đình.

Xuất phát từ những căn cứ trên, đề tài: “Quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục” được nghiên cứu sinh lựa chọn thực hiện đề tài luận án tiến sỹ.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

2.1. Mục đích nghiên cứu: Trên cơ sở nghiên cứu lý luận và thực trạng quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội, Luận án đề xuất các giải pháp quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật góp phần cải thiện chất lượng phối hợp nhà

trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, ý thức chấp hành pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu tổng quan những công trình khoa học trong và ngoài nước về phối hợp, quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

Hệ thống hóa, bổ sung cơ sở lý luận về phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật và quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

Khảo sát và đánh giá thực trạng quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội.

Đề xuất các giải pháp quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở tại thành phố Hà Nội đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục.

2.3. Giả thuyết khoa học

Giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh tất yếu phải có những thay đổi trước yêu cầu đổi mới giáo dục. Để nâng cao hiệu quả rèn luyện phẩm chất đạo đức, nâng cao ý thức chấp hành pháp luật ở học sinh, hoạt động giáo dục đòi hỏi sự tham gia từ nhiều phía như nhà trường, gia đình và các lực lượng ngoài xã hội, trong đó đặc biệt là mối quan hệ phối hợp nhà trường với gia đình. Trong những năm qua việc phối hợp giữa nhà trường và gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở đã đạt được những kết quả nhất định. Tuy nhiên, với những điều kiện phát triển xã hội hiện nay và trước yêu cầu đổi mới giáo dục đang đặt ra yêu cầu ngày càng cao. Nếu nghiên cứu và phân tích thực trạng quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh. Trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp đảm bảo tính khoa học, thực tiễn, tạo ra sự đổi mới ở các yếu tố như mục tiêu, nội dung, phương thức phối hợp nhằm phát huy tính tích cực của chủ thể

tham gia. Thì sẽ góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức, pháp luật nói riêng và giáo dục toàn diện cho học sinh trung học cơ sở đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay nói chung.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu: Giải pháp quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội.

3.2. Khách thể nghiên cứu: Các lực lượng tham gia giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh thuộc phạm vi nghiên cứu của đề tài là nhà trường mà đại diện là hiệu trưởng và cán bộ quản lý khác, giáo viên chủ nhiệm, giáo viên bộ môn và gia đình học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội.

Hoạt động giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trường trung học cơ sở thành phố Hà Nội.

Hoạt động phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội.

3.3. Phạm vi nghiên cứu

- Giới hạn đối tượng nghiên cứu: Chủ thể quản lý chính trong luận án này là hiệu trưởng và cán bộ quản lý khác trong trường trung học cơ sở.

- Giới hạn nội dung nghiên cứu: Quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở theo tiếp cận hoạt động từ mục tiêu, nội dung, phương thức đến kiểm tra kết quả phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

- Giới hạn địa bàn nghiên cứu: Hệ thống các trường trung học cơ sở công lập trên địa bàn thành phố Hà Nội tại 6 quận, huyện: Ba Đình, Hoàn Kiếm, Đống Đa, Hai Bà Trưng, Cầu Giấy, Ứng Hòa, Phúc Thọ.

- Giới hạn khách thể khảo sát: Luận án tập trung khảo sát các đối tượng sau: học sinh, giáo viên, cán bộ quản lý giáo dục, phụ huynh học sinh.

4. Các phương pháp nghiên cứu của luận án

4.1. Phương pháp nghiên cứu văn bản, tài liệu: Phân tích, tổng hợp, hệ thống hóa các tri thức trong các công trình nghiên cứu mô hình quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục cho học sinh. Các văn kiện của Đảng và Nhà nước liên quan đến đề tài nhằm phát triển cơ sở lý luận của luận án.

4.2. Phương pháp nghiên cứu thực tiễn: Phương pháp điều tra bảng hỏi; Phương pháp phỏng vấn sâu; Phương pháp thống kê xác suất toán học.

4.3. Phương pháp tiếp cận nghiên cứu: Tiếp cận hệ thống; Tiếp cận quá trình; Tiếp cận thực tiễn; Tiếp cận tham gia, Tiếp cận chức năng, Tiếp cận hoạt động.

5. Đóng góp mới về khoa học của luận án

5.1. Về mặt lý luận

Luận án làm rõ thêm nội hàm khái niệm đạo đức, pháp luật, giáo dục đạo đức, giáo dục pháp luật, khái niệm phối hợp nhà trường với gia đình, nội dung quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trong giáo dục phổ thông đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay. Luận án sử dụng cách tiếp cận quá trình trong quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở và góp phần bổ sung cơ sở lý luận về mô hình quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

5.2. Về mặt thực tiễn

Thông qua khảo sát và phân tích thực trạng, luận án đã chỉ ra được những bất cập trong phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật và quản lý hoạt động phối hợp này trong trường trung học cơ sở ở thành phố Hà Nội. Qua đó, luận án đã phân tích và tìm ra nguyên nhân của thực trạng này. Đó là: cơ chế phối hợp nhà trường với gia đình chưa được hoàn thiện; Mục tiêu, nội dung và phương thức phối hợp trong một số trường hợp chưa được thống nhất; Chưa đổi mới phương thức phối hợp nhà trường với gia đình... Từ đó, luận án đề xuất các giải pháp

quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh các trường trung học cơ sở nói chung và ở thành phố Hà Nội nói riêng một cách hiệu quả và thuận tiện.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

6.1. Ý nghĩa lý luận

Quản lý phối hợp tiếp cận quá trình phù hợp với đặc điểm hoạt động phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh, đặc biệt trước yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay.

Gia đình học sinh cần được nhìn nhận như một lực lượng quan trọng trong quá trình giáo dục trong nhà trường. Để nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở, cần phát huy nhiều hơn nữa vai trò của gia đình học sinh trong các hoạt động trên lớp cũng như hoạt động trải nghiệm do nhà trường tổ chức.

Hoạt động phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó yếu tố có vai trò quyết định là đổi mới phương thức phối hợp nhà trường với gia đình, đa dạng hóa nội dung phối hợp.

Sự kết hợp đồng bộ các giải pháp quản lý mục tiêu, nội dung, phương thức, quá trình phối hợp sẽ góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

6.2. Ý nghĩa thực tiễn

Bên cạnh những kết quả khả quan trong học tập, rèn luyện đạo đức, ý thức chấp hành pháp luật của đại bộ phận học sinh, vẫn còn tồn tại một số trường hợp vi phạm nội quy, quy định liên quan đến pháp luật. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến thực trạng trên, trong đó có một phần nguyên nhân đến từ hoạt động quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh chưa thể hiện được vai trò và tầm quan trọng đối với hoạt động giáo dục trong nhà trường phổ thông. Việc nghiên cứu và đề xuất thí điểm mô hình quản lý phối hợp tiếp cận quá trình đảm bảo tính khoa học, thực tiễn nhằm khắc phục những bất cập trong thực tiễn diễn ra hoạt động phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh.

6.3. Câu hỏi nghiên cứu

1. Tại sao phải quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở tại Hà Nội đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục?

2. Thực trạng công tác quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở tại Hà Nội theo hướng tiếp cận quá trình hiện nay như thế nào?

3. Làm thế nào để nâng cao hiệu quả công tác quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở tại Hà Nội đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay?

7. Kết cấu của luận án

Chương 1: Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

Chương 2: Cơ sở lý luận của quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở.

Chương 3: Thực trạng quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội.

Chương 4: Giải pháp quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở thành phố Hà Nội đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục.

CHƯƠNG 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN QUẢN LÝ PHỐI HỢP NHÀ TRƯỜNG VÀ GIA ĐÌNH TRONG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ

1.1. Đánh giá chung về tình hình nghiên cứu

1.1.1. Nhận xét chung

Một số đề tài, công trình nghiên cứu chưa làm rõ nội hàm phối hợp, nguyên tắc phối hợp, phân tích, làm rõ nội dung quản lý sự phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục cho học sinh. Các đề tài, công trình

nghiên cứu có nội dung liên quan đến đề tài luận án phần lớn chưa lựa chọn hướng nghiên cứu mối quan hệ phối hợp giữa nhà trường với gia đình theo hướng tiếp cận mô hình quản lý phù hợp.

Nhiều đề tài, công trình nghiên cứu đề xuất các giải pháp đã được áp dụng trong quá khứ. Tuy nhiên, khó có thể áp dụng trong bối cảnh hiện nay. Việc phân tích các số liệu khảo sát được tiến hành chủ yếu bằng phương pháp thống kê, tính giá trị trung bình. Tuy nhiên, dung sai kết quả lớn dẫn đến những nhận định, phân tích trong các đề tài, công trình nghiên cứu chưa đảm bảo tin cậy. Vì vậy, trong nghiên cứu thực tiễn cần lựa chọn các thuật toán sao cho kết quả thu lại đảm bảo độ tin cậy cao nhất.

1.1.2. Những vấn đề đặt ra luận án cần tập trung nghiên cứu

Trên cơ sở lý luận về quản lý giáo dục đạo đức, giáo dục pháp luật cũng như mối quan hệ phối hợp nhà trường với gia đình, luận án của tác giả tập trung phát triển và hoàn thiện hệ thống lý luận, khái niệm công cụ nghiên cứu về quản lý mối quan hệ phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh.

Trên cơ sở nghiên cứu thực trạng, luận án đánh giá và phân tích thực trạng tiến hành mối quan hệ phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh trung học cơ sở tại Hà Nội. Từ đó chỉ ra ưu điểm, những hạn chế; phân tích nguyên nhân dẫn đến những mặt hạn chế trong quản lý phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh, đề xuất giải pháp nhằm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay: Tăng cường đổi mới phương thức phối hợp nhà trường với gia đình trong giáo dục đạo đức, pháp luật cho học sinh.

CHƯƠNG 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA QUẢN LÝ PHỐI HỢP NHÀ TRƯỜNG VỚI GIA ĐÌNH TRONG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ

2.1. Các khái niệm cơ bản

2.1.1. Khái niệm đạo đức, pháp luật